

חינוך לחיים

פרשת בלק

'כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב' - בלעם הרשע היה גדול בנבואה, והוא חזה את קורות עם ישראל עד אחרית הימים. בלעם הזדעזע עד עומק נשמתו ובכל נימי נפשו, כיצד יתכן שלאחר כל התלאות והצרות האיומות שיעברו כלל ישראל במהלך הדורות, ישובו אל אלוקיהם. איך יתכן שאחר כל ההתרחקות הגדולה מהשי"ת ותורתו, יחזרו עם ישראל בתשובה שלימה!

או אז, נזכר בלעם בשורשם של עם ישראל – "כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו", כמו שמפרש רש"י: "אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שורשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות". ה'צורים' הם האבות וה'גבעות' אלו האמהות, וכאשר אלו הם השורשים של כלל ישראל, שורשים חזקים ואיתנים וקדושים - אין פלא שכולם עתידים לשוב בתשובה שלימה ולעלות על דרך המלך כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה "וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין". לעיתים אנו רואים בחורים היושבים על הברזלים ברחובות באפס מעשה הנקראים בסלנג

"בני ברזילי הגלעדי"... נראה שאין תקווה לאחריתם, אך צריך לדעת ולהחליט שבוודאות אין להתייאש מהם. "הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם" אומר הנביא ישעיהו אף שהם עצמם בבחינת 'הבור ריק' ללא תורה וללא יהדות, אולם אם נביט מי היו האבות והאמהות שלהם, נגלה כי מדובר בתלמידים קדושים, רבנים בעלי רוח הקודש, בנות צנועות וקדושות. וצריך לזכור תמיד את המשך הפס' שאומר דוד המלך לשלמה בנו לפני פטירתו "ולבני ברזילי תעשה חסד והיו באכלי שלחנך". דווקא את הבחורים האלו אנחנו צריכים לקחת ולקרב כדי שיהיו מאוכלי שולחננו, וממילא נזכה שיהיו גם מאוכלי לחמה של תורה, כמאמר הפס' "לכו לחמו בלחמי ושתו ביינ מסכתי" וביאר הגר"א "לכו לחמו בלחמי" - הוא תורה שבכתב... "ושתו ביינ מסכתי" - הוא תורה שבעל פה". כאשר אני מסתכל על בחור כזה, אני לא רואה את מצבו העכשווי, אלא כיצד ייראה בתוך זמן קצר - בחור מנומס ואדיב, חן נסוך על פניו, לבוש כבן תורה וזקן עוטר את פניו, נעמד להתפלל תפילת שמונה עשרה בדבקות ולומד תורה בהתמדה. לכן אינני נרתע לגשת אליו, לטפוח על כתפו ולהתחיל לקרבו לתורה. לפעמים כמו בלעם שלא ראה את הסיבה האמיתית שגרמה לאתון לדחוק אותו לקיר, ולכן הוא היכה אותה. הוא זעם עליה והיה מוכן להורגה לו רק היתה חרב בידו. גם אנחנו לא רואים את גורם הכאב של ילדינו וגם אנחנו זועמים על הכאב שהם גורמים לנו וממשיכים להזכיר להם כמה הם בעייתיים. יש לנו טיעונים חזקים. מוצדקים. לא פחות מהטיעון של בלעם, בעודו סובל ומצטער על רגלו שנלחצה אל הקיר. אבל הטיעון של האתון גרמה לבלעם להודות לה. היא שאלה אותו שאלה חזקה הרי לא הכרנו היום, אנחנו מכירים כבר מזמן האם אי פעם בעבר כך עשיתי לך?? וכך גם הילד זועק בדממה רועמת. הרי זה אינו הטבע שלי, לא כך חונכתי. למה אין לך קרדיט שאם אני ככה מתנהג יש לזה סיבה. יש איזה כאב שגורם לי להתנהג כך. יש איזה מלאך חבלה שהסיט אותי מן הדרך!!! יום יבוא ועוד יפקחו עינינו ונראה את המלאך הזה. ואז אולי נהיה בצער גדול על כל מה שהאשמנו את הילד, על כל מה שלא הצלחנו לדון אותו לכף זכות. חשדנו בו בדברים לא טובים. לא ראינו את מלאכי החבלה שהסיטו אותו. זה שאנחנו לא רואים אותם זה לא אומר שהם לא שם. זה לא חברים רעים. זה משהו אחר... אפל יותר... עומד מולו עם חרב שלופה וגורם לו לברוח מעצמו.

כדי להצליח לראות את הטוב, צריך תמיד לזכור ולהפנים שפנימותו של כל יהודי היא קודש קודשים, בלי קשר לדרגה בה הוא נמצא, ובלי יחס לכישלונותיו ולנפילותיו. הגמ' אומרת 'הנצמדים לבעל פעור' - כצמיד על ידי אישה, ואתם הדבקים בה' אלוקיכם - דבוקים ממש' (סנהדרין ס"ד). למרות שהגמ' עוסקת במאורע השלילי שבפר' בו נכשלו בני ישראל בעבודה זרה, היא מלמדת עליהם זכות, מספרת בשבחם, וקובעת שכשעסקו בעו'ז לבעל פעור, הם נצמדו אליו באופן קלוש ורופף כפי שצמיד נצמד לידה של אישה, אבל כשעבדו את הקב"ה דבקו בו בכל ליבם וישותם.

שלמה המלך מלמד סנגוריה על עם ישראל ואומר: 'שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאוהלי קדר כיריעות שלמה. אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש' - מבאר המלבי"ם 'הרעייה הזאת לבל ירגישו כי עם דודה מדברת... אומרת להן דעו, כי הגם שאני נראה שחורה, כי ישבה תמיד תחת השמש עם הצאן, אין השחרות הזה כשחרות הכושית שהיא עצמי לה ובלתי סר... כי בעצם אני נאווה, ושחרותי היא רק מקרה אצלי, וכל מקרה יסור בקל בסור סיבתו. וכך גם רבי צדוק הכהן מתאר את פנימיותו הטהורה של כל יהודי 'אל מקום שאדם בורח בעת צרתו, משם ניכר שהוא שורשו. ואם בורח לדברי תורה בידוע ששורשו מן התורה, אע"פ שתולדתו אין כן' וכל אחד מישראל כאשר נקלע לצרה מיד צועק אל ה' ונזכר בשורשיו.

רואים אנו כי גם אם יהודי התדרדר לשפל ולאופל עד שהוא בגדר 'שאני שחרחרת' אין הוא מאבד את היופי הפנימי שלו, אין הוא מאבד את השורשים שלו, והוא בבחינת 'שחורה אני ונאווה' גם אם כלפי חוץ נראה שאיבד את אישיותו המקורית, בעת צרה חוזר הוא לזהותו היהודית ולשורשי אבותיו וזועק לה' ממעמקי ליבו. עפ"ז מובן מדוע נמנית מידת האמת בין י"ג מידות של רחמים, למרות שנראה שאם יפסקו על פיה בשמים, אין מקום למידת הרחמים... זאת משום שהקב"ה החופש כל חדרי בטן מאתר את הנקודה הרוחנית הפנימית המוסתרת בעמקי אישיותו של כל יהודי.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com